

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Gyászistentisztelet a Frankelben

ÖRÖM ÉS GYÁSZ

A közösségét összeformaló tevékenységéért, a vallás eltökélt, hitelteli ápolásáért és templomépítészeti munkájáért Borbély Lénárd polgármester a Csepel díszpolgára címet adományozta Kerényi Andrásnak, a dél-pesti körzet elnökének. A díjátadáson jelen volt Tordai Péter, a Mazsihisz alelnöke.

Kerényi András zl.

Nem érthette meg munkásságának legfőbb célját: a csepeli zsinagóga felépítését. De addig is. Hihetetlen erőfeszítéssel életben tartotta a pesterzsébeti körzetet. Téglajegyekkel szó szerint házalt, hogy adományokat gyűjtson csepeli terve megvalósítására. Úton volt akkor is, amikor neonácik felismerték és összerugdosták a zsinagóga közelében.

Már csak a neten láthatjuk, milyen büszkén feszített az alapkövetéssel ünnepségén, oldalán az izraeli nagykövettel és a polgármesterrel. Kilobbizott mindent, amit csak lehetett. Templomgyűben egy kapavágás sem történt.

64 éves volt.

Fuga-emlékművet avattak

Az ELTE Múzeum körüli Trefort-kertjében emlékművet avattak a holokauszt során meggyilkolt, illetve a második világháborúban elpusztult civil polgárokra és katonákra, a közel kétszáz egyetemi tanárra és diákra emlékezve és emlékeztetve.

A beérkezett pályázatok közül a zsűri és az egyetem együttes döntése értelmében a Névsor a fúgakban című mű lett az első. A mindössze egy centiméter vékony, kétszáz méter hosszú bronzcsík az áldozatok nevével a Múzeum utcától a Puskin utcáig keretezi az egyetem campusát. Így váltak az ismeretlenek, a sírtalanok „saját halottakká”. Sajátos fuga a téglák között.

„Az egyetem mindazon polgárai emlékére, akik a zsidótörvények, a vészidőszak, a második világháború áldozatául estek. ELTE, 2014.” – olvasható a központi felirat magyarul, angolul és Braille-írással.

A kora délutáni eseményre megtelt a Trefort-kert tanárokkal, diákokkal, kutatókkal, a tudományos élet képviselőivel, valamint számos magánszeméllyel, akik valamilyen okból fontosnak tartották, hogy ott legyenek.

Tiszteletét tette Ilan Mor izraeli nagykövet, André Goodfriend, az Egyesült Államok ideiglenes ügyvivője, és Heisler András Mazsihisz-elnök.

A terrorista nővére a jeruzsálemi városháza alkalmazottja

A fővárosi Har Nof negyed Bnej Torá zsinagógájában négy imádkozót lemészároló palesztin arab terroristák egyikének a nővére szociális munkásként dolgozik a jeruzsálemi városházán.

A drámai összefüggésre két nappal a rémtett elkövetése után derült fény.

A fővárosi önkormányzat arab nő alkalmazottja szabadságot vett ki, hogy együtt legyen családjával a gyász időszaka alatt – a közbelépő rendőrök ugyanis mindkét terroristát agyonlőtték. Az egyik rendőr életét veszítette a kibontakozó tűzharcban.

A jeruzsálemi önkormányzat közölte: az illető kiváló szociális munkás, aki a lakosság elesett rétegeivel foglalkozik, és nem ismeretes, hogy támogatná fivére és unokatestvére terrorakcióját. (A terrorakciót két unokatestvér követte el.) (2014. november 21.)

Halmos László

***

Nálunk ugyan nem ilyen „nagyban” mennek a dolgok, de hát kis ország vagyunk. Így a Síp utcában anno senkit sem zavart, hogy az uszító szélsőjobb-oldali blogger nővére a zsidó óvodában dolgozott (talán még most is). Ugyancsak nem zavarta vezetőinket, hogy anno az egyik jobboldali tévécsatorna munkatársa állandóan sárral dobálta a Mazsihiszt, mialatt felesége a Hitközség alkalmazottja volt.

A szónoki emelvényen elsőként Molnár Pirocska színművész olvasta fel Darvasi László Kedves Emlékmű... című szövegét. Néhány gondolat az írásból: „Ebben az országban meglehetősen hányatott sorsa van a hozzád hasonlóknak. Az emlékműveket rendszeresen megcsúfítják, ledöntik, földarabolják, meggyalázzák, eltüntetik... hányszor nem értik, nem fogják föl, hogy mit akar, minek van, és hányszor előfordult már, hogy torzszülöttként hozták őket a világra, és azután egészségeseknek járó szerepet osztottak ki rájuk, jární és beszélni tanították őket. Összemlékezeti képviselőt varrtak a nyakukba, pedig szegények a kerekesszékekbe sem fértek bele... A jó emlékmű mozgásban tartja az emlékeztet, köztünk jár...”

Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere a közös emlékezés fontosságára hívta fel a figyelmet, arra, hogy volt egy világ, amikor az „együtt” magától értetődő volt – így utalt arra, hogy az egyetem életében közel két évtizeden át együtt, közösen tanultak bölcsesek, a természet-tudományi kar, a Rabbiképző Intézet

hallgatói a katolikus papnövendékekkel. A miniszter hozzátette: „Ha együtt tudunk a múltra tekinteni, akkor a jövőre is együtt emelhetjük tekintetünket.”

Dezső Tamás, a Bölcsészettudományi Kar dékánja rövid beszédében többek között megkövette mindazokat, akiket a numerus clausus, a zsidótörvények következtében kirekesztés, fizikai, lelki sérülés ért. Hozzátette: őszinte szívvel gyászolja azokat az egykori diákokat, tanárokat, akik koncentrációs táborok pokolában vagy a gettóban pusztultak el, a polgári alkalmazottakat, a bombatámadások során meghaltakat. A Trefort-kerti campus emlékhelyé, az emlékezés helyévé vált, sírok, sírkövek nincsenek, csak kavicsal, virággal, gyertyával vagy koszorúval lehet emlékezni az emberi téboly áldozatául esett elődökre, az elvesztett felmenőkre...

Az ünnepélyes aktus végén a Zenei Tanszék Pro Musica Vegyeskara énekelt, majd a megjelentek végigjárták az emlékhelyet, hangosan olvasva az áldozatok neveit.

Körzeti kitekintő

Szeged

A X. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztiválon idén is megtekinthet-e a közönség *Macskássy Izolda* műveit. A festőművész selyemre festett alkotásai, selyemkollázsai most is nagy sikert arattak, képeit a fesztiválzáró XIX. Izraeli Vacsoraesten is bemutatjuk. A kiállítást *Kuncze Gábor* korábbi miniszter nyitotta meg, kiemelve a művész emberségét, a jártékosság érdekében való mindenkori cselekvőkészségét, elkötelezettségét. A hitközség és az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma nevében *Maczelka Noémi* ügyvezető köszöntötte Macskássy Izoldát. Ezután *Csanádi László* DLA orgonaművész, főiskolai tanár adott koncertet, hagyományosan lelkes tábora öröme. A művész a Szegedi Szabadtéri Játékok alatt vasárnap délelőttönként a zsinagógába érkező látogatók programját orgonabemutatókkal gazdagította.

***

A hitközség elnöke, *Lednitzky András* Izrael Állam tiszteletbeli konzuljaként a II. Izraeli Tiszteletbeli Konzulok Világalkalmazóján meghallgatta az államelnök rezidenciáján *Reuven Rivlin* előadását, részt vett az *Avigdor Lieberman* külügyminiszterrel, illetve helyettesével tartott konzultáción, találkozott Európában is piacot kereső multinacionális cégek vezető menedzserével, konzultált az izraeli tiszteletbeli konzulokkal az antiszemitizmus, az anti-

cionizmus, az Izrael-ellenesség tárgykörében. A jelen összejövétel során – a Latin-Közép-Amerikai térség után – az európaiak (20-an) megalapították együttműködési szövetségüket, spanyol elnöklés és brit titkárság mellett. A magyar delegátust meglátogatta a rendezvény helyszínén *Nagy Andor*, Magyarország izraeli nagykövete, ahol eszmecserét folytattak a gazdasági, kulturális, felsőoktatási, tudományos, idegenforgalmi kapcsolatok erősítésének lehetőségéről, valamint tárgyaltak a felsőoktatási Alumni-mozgalom, a hallgatói csere, a külföldi hallgatók magyarországi tanulmányai, illetve a testvérvárosi kapcsolatbővítés kérdéseiről.

***

A X. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztiválnak ismét vendége volt *Benedek István Gábor* író, újságíró, főszerkesztő. Az alkotóval *Szincskö György* író, újságíró beszélgetett, részben életművéről, másrészt a Mazsihisz támogatásával legutóbb megjelent Aranyhomok című alkotásáról. A nagyszámú kérdéssel bírt biztatására a több mint harminckötetes író visszaemlékezésein túl újságírói, szerkesztői, beszédfőri élményei is kerestűzbe kerültek. A kérdések között az is felvetődött, szándékozik-e esetleg papíron megörökíteni a Mazsihisz legutóbbi húsz évének általa belátható sorsfordulóit, melyre sajnálkozó nemleges választ kapott a közönség...

***

A Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság, a hitközség és a Szent-Györgyi Albert Rotary Club a C&T Kongresszus- és Utazásszervező Irodával 6 éve szervez izraeli utakat. Második alkalommal látható a résztvevők által készített alkotásokból fotókiállítás. Ezúttal *Hévízi Miklós* mutatta be „Izrael egy építész szemével” címen csodálatos képeit a Szentföldről. A megnyitón részt vett *Ilan Mor* nagykövet, *Latorcai Csaba* helyettes államtitkár és *Botka László* polgármester is. Az izraeli fotókiállítás anyagát eseti szemléltetésre, megkeresésre építész mérnök tervezője szívesen bocsátja hitközségnek, baráti társaságok rendelkezésére. A Forrás Szállóban Macskássy Izolda festőművész zsidó tárgyú és természetábrázoló selyemfestményeit is kihelyezték.

***

XIX. alkalommal rendeztük meg a Szegedi Izraeli Vacsoraestet. Az eseményen a 260 fős közönség körében ott volt *Ilan Mor* nagykövet, *Latorcai Csaba* helyettes államtitkár, *Botka László* polgármester (MSZP), *Ujhelyi István* európai parlamenti képviselő, *B. Nagy László* országgyűlési képviselő (Fidesz-KDNP), *Juhász Tünde* kormány megbízott, *Szabó Gábor* akadémikus, az SZTE rektora, *Kozma Gábor*, a Hittudományi Főiskola rektora, *Heisler András* Mazsihisz-elnök, *Feldmájer Péter* és *Tordai Péter* Mazsihisz-alelnökök, *Kunós Péter*, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, *Nemesi Pál*, a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnöke, *Bodó Imre* járási hivatalvezető, *Ioan Fodoreanu* román főkonzul, *Pál József* és *Görög Tibor* olasz és szerb tiszteletbeli konzulok. Több hitközségi elnök is megjelent, például Pécsről, Kaposvárról és Vácra. Velünk emlékeztek a magyar–izraeli diplomáciai kapcsolatfelvétél 25. évfordulójáról több párt önkormányzati képviselői, budapesti, miskolci vendégek, a Rotary, a Lions, a Soroptimist klubok tagjai.

Az eseményen vették át a 2014. évi elismeréseket a díjazottak a hitközség elnökétől és *Markovics Zsolt* főrabbitól: a Löw Lipót-emlékplakettet *Antala Zsuzsa* és *Márok Tamás* televíziós szerkesztők, valamint *Varga Gusztáv* és *Farkasvölgyi Frigyesné*, közösségünket több évtizede patronáló vállalatok vezérgazgatói; Löw Immanuel-emlékplakettet *Karsai László* történész, egyetemi tanár és *Szántó T. Gábor* főszerkesztő. A vacsorán az Akropolisz Táncszínház, a Dollár Boys, és *Koczka Ferenc* zongorista kíséretével *Tandi Flora* dzsesszenekes adott műsort. Az eseményt országos és helyi cégek – Medicina, Naturtex, Printer, CE Glass Company, Szegedfish, Hanza Kruger, Reál Hungary, C&T Hungary – mellett Szeged és Mórahalom polgármestere, *Kis-Rigó László* megyés püspök, *Kovács Valéria* üvegfestőművész és Macskássy Izolda festőművész is szponzorálta. A tomboladíjakon kívül felrészlüléként valamennyi vendég kapott Mórahalom polgármesterétől egy 2+2 fős belépőt a város fürdőhelyére. *Klein Judit* ének-művész a helyszínen dedikálta az általa felajánlott CD-t a közönségnek, míg *Gyüdi Sándor*, a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatója jegyekkel kedveskedett a nagyjéreműnek.

A rendezvény nem valósulhatott volna meg *Juhász J. Pál*, *Tepper Ádám*, *Farkas András*, *Mikusik Orsolya* és a Forrás Szálló igazgatója – *Maklári Lászlóné* – cselekvő közreműködése nélkül. A fesztivál a vacsoraesttel lezárult, de már a

következő héten lesznek utórendezvényei könyvbemutatókkal, konferenciával.

***

A Telin Televízió filmet készített Radnóti Miklósról, költészete továbbéléséről, versei visszhangjáról a ma fiatalság körében, melyet egy másik pályázati filmjükkel együtt, amely a Szegeden elhelyezett botlatókövek által megörökített személyekről leszarmazottak által elmondottakat tartalmazza, nyilvános vetítésre kerül sor a hitközségben. A film alkotója *Nagyné Borbás Edina*.

***

Legendás zsidó származású fotósok – Bäck Manci, Kárász Judit, Liebmann Béla és Müller Miklós – alkotásaiból rendeztek kiállítást a Móra Ferenc Múzeumban „A szegedi zsidóság és a fotográfia” címmel. A felvételeken olyan személyek bukkannak fel, mint Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni, Szent-Györgyi Albert, Móra Ferenc, Mezei Mária és Ortutay Gyula, de a személyek mellett képek láthatók a holokauszt időszakából, a zsinagóga hasznosításáról, a szegedi zsidóktól elkobzott vagyontárgyakról, a gettóról is. A kiállítást *Cseri Miklós* kultúráért felelős helyettes államtitkár nyitotta meg, míg a művészeket és alkotásukat *Fogas Ottó* múzeumigazgató mutatta be annak a háromnapos konferenciának a részeként, amelyet a Múzeumi Tudományért Alapítvány, a hitközség, az SZTE Bölcsészettudományi Kar Új- és Legújabb Kori Magyar Történelmi Tanszéke szervezett „Zsidók Szeged társadalmában” címmel. A rendezvényen *Karsai László* professzor, *Párkányi Ildikó* múzeumi osztályvezető, *Marjanuc László* tanszékvezető elnököl, s egyetemi oktatók – köztük *Karady Viktor* (CEU), *Glässer Norbert*, *Miklós Péter*, *Dombiné Kemény Erzsébet*, *Mód László*, *Tóth István*, *Molnár Judit* (SZTE), *Zombori István* (Hittudományi Főiskola), múzeumi munkatársak: *Hamar Edina*, *Fári Irén*, helytörténészek: *Apró Ferenc*, *Varga-Papi László* és felkért előadók (*Bácskai Éva*, Szántó T. Gábor, *Lednitzky András*) tartottak konferenciát. A támogatók a Múzeumi Tudományért Alapítvány, a Miniszterelnökség Civil Alapja és a hitközség voltak. A program különlegességét fokozta, hogy abban szegedi családokról (*Winter*, *Radó*), művészekről (*Sebők György* zongoraművész, *Reich Mór* aranyműves), iparalapítókról (*Kotányi család*), templomokról, rabbikról (*Löw Immanuel*, *Kecskeméti Ármin*) és a hitközségünk tulajdonában lévő, nemrég feldolgozott kegytárgyak és liturgiai tárgyak restaurálásáról is szó esett. A konferencia anyaga a zárással egy időben kötetben is megjelent.

***

Fesztivál utáni könyvbemutatóra is sor került a hitközség és az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért szervezésében, *Horváth Péter* Kedves Isten című könyvének közösségünk elé tárásával. A kötet apa-regénynek is felfogható, amelyben az apakeresés ötvöződik az istenkereséssel, s a hit és a hitetlenség, a bűn és a bűntelenség motívuma is fellelhető, hiszen olyan korban játszódik, amelyben az ártatlanok gyakran súlyosabb büntetést kapnak, mint a gazemberek és a köztörvényes bűnözők. A szerzővel *Szabó Gabi* színművész, feleség beszélgetett, a műből *Borovics Tamás* színművész olvasott fel – mindketten a Szegedi Nemzeti Színház tagjai. Az eseményen vette át a hitközség Löw Lipót-díját *Márok Tamás*, a Szeged Városi Televízió szerkesztője a helyi zsidóság múltját,

hagyományait, értékeit, a rekonstrukció érdekében vívott küzdelmeit bemutató interjúért.

L. A.

Pécs

A Szeretetthonban emléktáblát helyeztek el dr. Szántó László születésének 125. évfordulója alkalmából, aki közel 40 éves működése alatt ingyenesen ellátta az intézményben az orvosi feladatokat, és 1945-ben a hitközség elnökének is megválasztották.

***

A hitközség és a Hagymány Szociális Alapítvány Radnóti Miklós halálának 70. évfordulóján az otthon róla elnevezett termében közös emlékezést rendezett. *Goldmann Tamás*, a kile elnöke üdvözölte a megjelenteket, külön köszöntve *Cifra Pálnét*, az otthon lakóját, aki erre az alkalomra zsinagógájával saját kezűleg kivarrta a költő portréját, mely bekeretezve felkerült a falra. *Halas Ilona*, az alapítvány elnöke beszédében felidézte a kényszermenetben elfáradt Radnóti elpusztításának tragikus körülményeit. *Bükkösi Valéria*, aki rendszeresen részt vesz az otthon programjain, felolvasott néhány Radnóti-verset, *Kürti Mihály*, a hitközség alelnöke pedig CD-ről játszotta le a költő egyik megzenésített művét. Az otthon lakói és a vendégek a felkínált tea és sütemények fogyasztása közben elismerésüket fogalmazták meg a rendezvényről.

Mitzki Ervin

Debrecen

Már két évvel ezelőtt az ortodox zsinagógában tevékenykedett a potomaci (Maryland állam) Beth Sholom Congregation csapata. Európai körútja során a közelmúltban ismét ellátogatott hozzánk a szervezet holokauszt-túlélők felnőtt gyermekeiből álló csoportja, melynek tagjai önkéntes munkát végeznek kis közösségekben. Most is velük volt Rabbi *Joel* és *Aviva Tessler*. A 20 fős csapatot *Horovitz Tamás*, a hitközség elnöke köszöntötte. *Pálszabó Jurovits Júlia*, a hitközség munkatársa részletes tájékoztatót tartott a magyarországi és debreceni közösség történetéről angol nyelven, majd válaszolt az érdeklődők kérdéseire. A tanulás és a felújított Kápolnási utcai zsinagógai imádkozás erőt adott önként vállalt munkájukhoz. Milyen feladatot kaptak?

A Pásti utcai zsinagógából összegyűjtött imakönyveket „témakörönként” csoportosították. Ezek később visszakerülnek a felújított Pásti utcai zsinagógába. A szakértő kezek kezében, nagy figyelemmel forgatták ezeket a vallási különlegességeket. Jó részük muzeális értékű, nem volt ritka a 150 éves imakönyv sem. Gyakran felkiáltással adták egymásnak híru a megtalált értékeket. Debrecen vallási központ volt, több kötet is került ide más közösségekből. Nincsenek véletlenek. Válogatás közben az egyik könyvből való bepillantás után nagy ujjongással kiáltott fel valaki: „Reinitz Zoli” beírását látta. A marylandi csoport vezetője (aki a szervezet igazgatója), *Alan Reinitz* rohant oda, amint családtagja nevét hallotta. A már Amerikában született, de magyarul tökéletesen beszélő úr sírva lapozgatta az imakönyvet, melyben gyerekírással szerepelt a név, mellette gyermekrajzok ékeskedtek. A csoport együtt sírt vele. Megkérdezte, hogy elviheti-e a könyvet. Gondolhatják, hogy mi volt a válaszuk.

Jó volt velük együtt lenni. Köszönjük a segítséget Rabbi Joel Tessler és Alan Reinitz csapatának!

Viszontlátásra jövőre is!

Faludi Márta (1950–2014)

2014. november 7-én, 64 éves korában elhunyt Faludi Márta. Az Élet Menete Alapítvány egyik első önkéntese. Összeállításkor önkéntestársai emlékeznek rá.

Nagyon figyelt rám, rengeteget segített, hogy egy kicsit belerázódjak. Felejthetetlen este volt, s nem felejttem el Márti segítségét sem. (*Paksiné Péteri Júlia*)

És nem utolsósorban az ő segítségével léptem be az önkéntesekhez. (*Szendé Györgyi*)

Soha nem nézte az órát, aki leült mellé, az megkapott minden, de minden segedelmet... A személyes találkozáskor mindig az együttérzés és a humor dominált együtt mindában, amit mondott, tett. (*Gündisch Móni*)

Drága Márta! Biztosan tudod és látod most már onnan fentről, hogy milyen nagyon sokan szerettünk, és mennyire hiányzol a csapatunkból! Legyen neked könnyű a föld! (*Gordon Gábor*, Az Élet Menete Alapítvány kuratóriumának elnöke)

Ami nekem elsősorban eszembe jut: szarkasztikus humora, szókimondása, tisztessége, önzetlensége, segíteni, tenni akarása, és nagyon szerette a munkáját, a „kisöregeket”, a holokauszt még élő tanúit. (*F. Veronika*)

Rengeteg ember jött, és jöttek olyanok sokan, akik a Márti nyakába borultak, ölegették idős emberek, és mondtak egy-egy nagyon kedves szót vagy mondatot. Minden találkozásunk egy élmény volt, nagyon szerettem vele beszélgetni. Igazi jó ember volt. (*Nagyné Egyed Katalin*)

Önkéntességünk kezdetén Strasshofba mentünk. Pár önkéntes még ki-jött az indulásnál segíteni, de nem volt dzsekik. Márta azonnal levette magáról a dzsekit, és odaadta nekem... Márta volt az első, aki azt érezte velünk, hogy befogad a csoportba, és ez jólesett. (*Kissné Balázs Barbára*)

Bármikor találkoztam vele, mindig volt hozzám egy jó szava, jókat beszélgettünk. Ha valamin együtt dolgoztunk, sosem érzem úgy, hogy úgy kezelne, mint egy „gyereket”.¹ (*Bandi Ágnes*)

Volt Mártának egy fekete fűszeres humora, amivel együtt járt a fiatalos vitakészsége és az Élet Menete iránti elkötelezettsége. Önzetlen és elvű költője sokszor megerősített. A legutóbbi menet előtt azt írta nekem, hogy „Természetesen szívügyem most is az Élet Menete, a holokauszt és egyébként a zsidóság. Hiszen tartozom a szüleimnek és a családomnak, a megismert és ismeretleneknek is ezzel, és ez nem fog elmúlni! Puszi, Márta”.² (*Vadász Éva*)

Kedves Barátaim! Ószintén sajnálom szegény Mártit. Én a 130. zsolttárral kívánok vigasztalódást minden kedves önkéntestársamnak és természetesen Márti hozzátartozóinak. (*Horváth Sándor*)

Összeállította: Gábor Veronika vezető önkéntes

EMLÉKEZETPOLITIKA MÁSKÉPP

Bécs nem Budapest

A Bécsi Filharmonikusok nácizmus alatti és utáni történetéről szóló könyvet mutattak be a bécsi Zsidó Múzeumban.

Fritz Trümpi és Bernadette Mayrhofer kötete annak a kutatásnak az alapján készült, amelyet a két történész Oliver Rathkorb történéssel közösen végzett tavaly. A független történészcsoport felállítását maga a zenekar kezdeményezte, mivel újra olyan vádak érték, hogy elkendőzi a nemzetiszocializmus alatti múltjának részleteit. A kutatás első eredményeit 2013 márciusában mutatták be, a most megjelent könyv további adalékokkal szolgál Ausztria „kirkatzenekarának” kétes múltját illetően.

A könyvbemutató keretében a Bécsi Filharmonikusok néhány tagja

A Filharmonia székháza

emlékkoncertet adott a náci időkben meghurcolt zenekartagok, köztük Rudolf Jettel klarinétművész és szaxofonista, valamint Josef Geringer hegedűművész műveiből, aki a

Dachauba való deportálását követően az Egyesült Államokba menekült. A könyv Jettel és Geringer mellett további tizenöt egykori filharmonikus életútját mutatja be.

A Bécsi Filharmonikusok ez év őszén vehették át Stockholmban a Birgit Nilsson-díjat és az azzal járó egymillió dollárt, amelyet a zenekar közlése szerint többek között történelmi archívumuk digitalizálására fordítanak.

A zenekar múltját kutató történetek rendelkezésére bocsátották az eddigi Bécsi Állami Operában őrzött archív anyagokat, a filharmonikusok gyűléseiről készült hangfelvételeket, a számított tagok leszármazottjaival készült interjúkat. Az életrajzokból az is kiderül, hogy mennyire eltérő sorsuk volt az üldözött és meggyilkolt egykori zenészeknek.

A történészek értékelése szerint a Bécsi Filharmonikusoknál pontosan megmutatkozik az 1945 utáni Ausztria politikai magatartása: a korábbi náci magas pozíciót kaptak a zenekaron belül is, az előzőt zenésztársak kártalanítását azonban figyelmen kívül hagyták.

MTI

Róbert Péter

KÖNYV

A debreceni zsidóság története

Az utóbbi időben örvendetesen megszáporodtak az egyes települések zsidó közösségeinek sorsát feldolgozó munkák. Terjedelmében és alaposágában kiválik közülük Halmos Sándor nemrég megjelent köte Debreceen zsidóságának történetéről. A szerző ismert helyi közéleti személyiség, ezenkívül az ORZSE oktatója, aki több kiadvánnyal adózott már a debreceni zsidóság múltjának és jelenének.

Családja bemutatásával kezdi könyvét, majd részletesen ismerteti a zsidó közösség történetét 1840-től kezdve, amikor is engedélyt kaptak a letelepedésre. Sokat idéz korabeli iratokat, amelyek a „kapadozó, nyereszkesedő” zsidók elleni előítéletekről tanúskodnak. Eleinte még a lakosság barátságatlansága is nehezen oldódott. Számos nevet és családot említ. Vázolja a társadalmi emelkedést, amelynek eredményeképpen a két háború között már az ügyvédek, orvosok 78%-a tartozott az izraelita felekezethez. Vásároltak zsidók földet is, latin szöveg utal rá: „Haec tam culta novalia Moses habebit” (E művelt földek Mózesé lesznek...)

Kiemel egyes családokat, mint a Csengeri család, akik ma is szerepet játszanak a magyar és külföldi zsidó közéletben.

Több zsinagógát építenek, mivel az 1868/69-es kongresszus után itt is több irányzat érvényesül. (A könyv 1866-ot említ, tévesen.) 1906-ban még a chászidok is megjelennek. Az első világháborúban sok debreceni zsidó harcol a frontokon, ennek ellenére a forradalmak után megnő az antiszemitizmus, fehérterror tombol.

A szerző figyelmet fordít az 1921-ben létrejött zsidó gimnáziumra, méltatja Kardos Albert pedagógiai és tudományos tevékenységét. A soá tragédiája itt is nagy csapást mér a közösségre, bár a deportáltak egy része a nagyobb túlélési lehetőséget adó ausztriai táborokba kerül. Ennek ellenére rengetegen emigrálnak, bár feltehetőleg sajtóhiba az állítás, miszerint Izraelben 400 ezer lakos vallotta magát debreceni születésűnek (101. lap).

A rendszerváltás meghozta a zsidó szervezeti és kulturális tevékenység fellendülését, de ugyanakkor visszaszáradtak is voltak, például 1995 januárjában betörők meggyújtották a Kápolnási utcai zsinagóga tóráit. A könyv legnagyobb részét a nagy debreceni kezdeményezésről, a határon túli magyar ajkú hitközségek találkozásáról szóló részletes beszámoló foglalja el. Ez az 1999-ben indult rangos fórum ma is működik, a

könyv az első hét év előadásait, hozzászólásait tartalmazza, amelyek felölelik a zsidó élet teljességét.

Érdekes, élvezetes olvasmány, akiknek nem volt módjukban mind egyik konferencián ott lenni, azok számára pótolja a részvételt. A tudósok, zsidó közéleti személyiségek, a felekezethez nem tartozó előadók gondolatai körképet adnak a hazai és a Kárpát-medencei zsidóság életéről, sikereiről és problémáiról.

Megemlékezik a debreceni zsidóság nagy alakjairól, bemutatja az egyes életutakat.

Komoly történelmi segédanyag zárja a könyvet, fényképeken, újságcikkeken kívül szómagyarázat is segíti a jobb megértést.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Olaszország

Ignazio Marino, Róma polgármestere vezette azt a 144 főiskolás fiatalból álló delegációt, akik a Holokauszt Emléknapp alkalmából látogattak Auschwitzba és Krakóba. Az olasz légierő gépján utazó küldöttségnek több pedagógus, a római hitközség elnöke és Sami Modiano holokauszt túlélő is tagja volt. A polgármester az utazás előtt bejelentette, hogy Benito Mussolini, a kivégzett fasiszta diktátor egykori rezidenciájához, a Villa Torloniához tartozó területen megkezdik az állandó holokausztmúzeum építését. Az alapkövetéltre várhatóan jövő év január 27-én, az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításának 70. évfordulója alkalmából kerül sor. Ignazio Marino közölte, hogy a létesítmény elkészültéig az önkormányzat Róma egykori zsidónegyedében biztosít megfelelő helyet egy ideiglenes kiállítás és holokauszt-oktatási központ céljára.

Dánia

A közelmúltban jelent meg két dán történész, Dennis Larsen és Therkel Straeda könyve az SS-hez csatlakozott dán önkénteseknek a keleti fronton elkövetett kegyetlenségeiről. A fehéroroszországi Bobrujszk melletti koncentrációs táborban mintegy 1500, főleg Varsóból deportált zsidót gyűjtöttek össze, akik közül 1400 személyt az itt állomásozó 800 dán fegyveres közreműködésével öltek meg. A bobrujszki táborban és a helyi gettóban mintegy húszezer zsidó pusztult el. A szerzők szerint tanúk bizonyítják, hogy a dán náci részt vettek a tömeggyilkosságokban, és háborús bűnöket követtek el. A második világháborúban az elsősorban skandinávokból álló Nordland SS-hadosztályban több ezer dán katona harcolt. A múlt megosztja az ország közvéleményét, de az ellenállási mozgalom támogatottsága sokkal nagyobb volt, mint a kollaboránsoké. Példátlán és bátor tett volt, hogy a földalatti mozgalom, valamint a lakosság segítségével a dán zsidók túlnyomó többségét, 7550 személyt 1943 októberében, ros hátsáná előestéjén, a tervezett deportálás előtt sikerült Svédországba menekíteni.

Spanyolország

A Jad Vasem posztumusz a Világ Igazai közé sorolta Sebastian de Romero Radigales diplomatát, aki a második világháború idején az athéni spanyol kö-

Bemutató Bécsben rabbival és kántorral

A bécsi Collegium Hungaricum könyvbemutató-beszélgetést rendeztek Róna Tamással az általa szerkesztett és gondozott, a Keresztény–Zsidó Társaság égisze alatt megjelenő nagyformátumú kötetéről, mely a magyarországi zsidóság története címet viseli. Az alföldi régió vezető rabbija két nyelven adott elő a műről, illetve a magyar zsidóság fejlődéstörténetéről. A Simon Ferenc főtisztelendő esperes úr szervezte és az osztrák televízió szerkesztőriportere, Füst Judit moderálta beszélgetés végén számos kérdés hangzott el a nézők sorából, majd ezek megválaszolására Nográdi Gergely kántor énekeltette meg a bécsi közösséget két jiddis dallal.

Németek látogatása Budapesten

Ez év őszén Budapestre érkezett a bergén-belseni koncentrációs láger 30 fős emlékbizottsága, hogy ismereteket szerezzen a Horthy-rendszer és Horthy kormányzó zsidópolitikájáról, az antiszemitizmus és a rasszizmus jelenlegi helyzetéről.

Tájékoztatóm lényege: 1920–1945 között egyre jobban erősödött az antiszemitizmus. Ez igazolják a zsidótörvények és a különféle megszorító intézkedések, a munkaszolgálat bevezetése. 1944. március 19-e után új korszak kezdődött a magyar zsidóság életében. Horthy korlátozott hatalma megmaradt. Kinevezte a meggyőződéses náci és antiszemita Sztójay Döme berlini nagykövetet miniszterelnöknek. Belügyminiszter lett Jaross Andor, államtitkárai: Endre László és Bakó László, közismert hóhérok. A kormányzó szabad kezett adott a miniszterelnöknek a zsidókérdés megoldására, kijelentette, ebbe nem kíván beleszólni. Az eredmény ismert: a magyar vidéket 6 hét alatt zsidótlantították. A közel félmillió deportált nagy részét azonnal megölték az auschwitzi gázkamrákban. Felmerül a kérdés, törvényszerű volt e mintegy egy évvel a második világháború befejezése előtt a magyar zsidóság nagy részének elpusztítása. Meggyőződésem, hogy a magyar zsidóság nagy része megmenekült, ha Horthy nem engedélyezi a deportálást. Európában nem minden ország engedelmességet Hitlernek.

A kollaboráns Pétain marsall a francia zsidók 70%-át megmentette. A náci szövetséges Finnország és Bulgária nem adta ki a zsidókat. Antonescu román hadserege 1941-ben a megszállt Bukovinában és

Besszarábiában 270 000 zsidót pusztított el (Braham professzor adata).

1943 után Hitler követelése ellenére Havasalföld és Dél-Erdély zsidóságát nem deportálták.

Sajnos hazánkban a rasszizmus és az antiszemitizmus egyre jobban erősödik. A szélsőséges Jobbik pártot a lakosság 15–20%-a támogatja. A zsidó és a cigány szavak szitkoszóvá váltak. A Parlamentben nyíltan felvetették a tiszzaeszlári vérvád perének felülvizsgálatát, továbbá meg kell vizsgálni, hogy nem jelent-e nemzetbiztonsági kockázatot az izraeli–magyar kettős állampolgárságú vezetők léte.

A tájékoztató végén a csoport kérdéseket tett fel. Szóba került, hogy Magyarország 1948/49-ben és 1956-ban milyen határozottan kiállt a szabadság eszméje mellett, és ez most miért nincs így. Válaszom: Németország és a német nép csodálatos dolgokat adott a világnak. Mégis 1933-ban Hitler a német nemzetet az orráról fogva vezette.

Dénes György professzor is tartott tájékoztatót a német csoportnak. A munkaszolgálat után a bergén-belseni koncentrációs táborba deportáltak. A láger túlélői rendszeresen összejönnek, Dénes professzor a táborcsoport vezetője. Az ott elszenvedett megpróbáltatásokról, megaláztatásokról, a tábor felépítéséről, rendjéről számolt be a túlélő szemével a vendégeknél.

A küldöttség csatlakozott a Szabadság téri tüntetőkhöz, és tiltakozott a szobor felállításá miatt. Álláspontjukban kijelentették, hogy szolidárisak a tüntetőkkel.

Lebovits Imre

vetségen dolgozott, és kormánya utasítása ellenére aktívan segítette a zsidók megmentését. A náci 1943 augusztusában a Szalonikiben élő spanyol állampolgárságú üldözötteket a bergén-belseni koncentrációs táborba hurcolták. A diplomata megvédte a deportáltakat, és a madridi hatóságok későbbi engedélyével 367 személyt 1944 februárjában Spanyol Marokkóba távozhatott. Úti okmányait Radigales állította ki. A Jad Vasem szerint „a haláltáborból való szabadulás rendkívüli eseményt jelentett, ami egy kiemelkedően bátor, humanista embernek köszönhető”. A kitüntető oklevelet az egykori diplomata unokája vette át Jeruzsálemben.

Csehország

Milos Zeman köztársasági elnök a német zsidó családból származó 105 éves Nicholas Wintonnak, a „brit Oskar Schindlernek” a legmagasabb cseh kitüntetését, a Fehér Oroszlán-rendet adományozta. Winton közvetlenül a második világháború kitörése előtt – kapcsolatait kihasználva – nyolc transzportban 669 zsidó gyermeket menekített Csehszlovákiából Angliába. A megmenekültek „Nicky gyermekeinek” nevezték magukat. Nicholas Winton egészségi állapotának javulásától teszi függővé prágai látogatását és a kitüntetés személyes átvételét.

Franciaország

Több amerikai és izraeli zsidó hírportal szerint a francia zsidók egy része megváltoztatta korábbi elutasító véleményét a Jean-Marie Le Pen által alapított populista Nemzeti Frontról. A közelmúltban végzett felmérés jelezte, hogy a szélsőjobb oldali párt a 2012-ben tartott elnökválasztáson a voksok mintegy 13,5 százalékát zsidó származású szavazóktól kapta. A szervezet jelenlegi vezetője, Marine Le Pen az utóbbi időben kísérletet tett a Nemzeti Front arculatának megváltoztatására, amihez hozzátartozik a korábban elmaradhatatlan holokauszttagadás és gyűlöletbeszéd elhagyása a párt nyilvános propagandájából. A választások előtt egyébként levélben keresték meg az egyes hitközségeket. Sokan kedvezően fogadták a kormány bevándorlási politikáját bíráló és az ország iszlamizációja elleni nyilatkozatokat, mivel egyes arabok lakta körzetekben hittestvéreink már nem mernek kipát viselni az utcán. Marine Le Pen taktikai okokból ugyan háttérbe szorította a szélsőséges vezetőket, de a párt tagságának jelentős része változatlanul rasszista és antiszemita nézeteket hirdet.

Kovács

Varsó ebben is példakép lehet

A lengyel „Sorsok Háza”

A közelmúltban nyílt meg a Lengyel Zsidóság Történelmi Múzeumának állandó kiállítása: a multimédiás, interaktív tárlaton a lengyelországi zsidó közösség több mint ezeréves útját mutatják be.

A múzeumot a második világháború alatt a németek által létesített, majd földig rombolt varsói gettó szívében építették meg. A több mint négyezer négyzetméteres kiállítási területen nyolc teremben ismertetik meg a látogatókkal a lengyel zsidóság történetét.

Lengyelország az askenázi kultúra központja volt, amelyben a jiddis országhatárokon átívelő összekötő nyelvként szerepelt. Évszázadokon át ott élt a világ legnagyobb zsidó diaszpórája: a második világháború előtt a 3,3 millió lengyel zsidó a lakosság egytizedét adta.

A múzeum épületét 2009 és 2012 között emelték. A több nemzetközi fórumon is díjazott tervet a Lahdelma & Mahlamäki finn építésműhely készítette, amelynek munkáját 36 országból érkezett 280 pályázat közül nemzetközi verseny keretében választották ki. A fény által átjárt épület hullámformájú

kőfalaival mozgalmas látvány. Az egységet üvegből készült „hasadás” töri meg, amely a történelmi törést, a náci zsidógyűlölet ejtette sebet szimbolizálja. Jelképes a helyszín is: az épületből épp a varsói gettó harcászatainak emlékművére látni. Az üveg-homlokzaton lengyel és héber szavak folynak egymásba, s a polin szót adják ki.

A polin jiddis nyelven Lengyelországot jelöli, de héber jelentése „itt megpihenhetsz”. Egy legenda szerint egykoron az Európából menekülő zsidók ezt a szót hallották a lengyel erdőkben – isteni üzenetet, amely a biztos menekülés ígérését nyújtotta nekik.

A múzeum Lengyelország első olyan intézménye, amelynél az állami finanszírozást magánforrásokkal egészítették ki. Az állami rész 18 millió zlotyt (mintegy 13 milliárd forintot) tesz ki, emellett a varsói Zsidóságtörténelmi Intézet által létrehozott nonprofit társaság adományokból 140 millió zlotyt (mintegy 10 milliárd forintot) gyűjtött össze.

A most nyíló állandó kiállítás időrendben ábrázolja a zsidóság történetét attól kezdve, hogy a 10. szá-

zadban Lengyelországba érkeztek. Emellett megismerkedhetnek a látogatók a 16–18. századi nemesi köztársaság virágkorával, az újkori társadalmi és eszmei rétegződéssel. Utána a két világháború közötti korszakot mutatják be, amelyet a történészek gyakran a lengyelországi zsidóság második aranykorszakának minősítenek.

A holokausztnak szánt szakasz a zsidó lakosság szemével szemlélteti a németek által Lengyelország területén létesített gettók mindennapi életét, az elnyomást, a zsidók bűjtetésének viszontagságait, a deportálásokat, a náci haláltáborokat. A legdrasztikusabb jeleneteket sem mellőző képanyagot visszafogottan tárják a közönség elé.

A tárlat figyelmet szentel a háború utáni migrációnak, felidézni a kommunista rendszernek a zsidó kultúra további feledtetésére irányuló tendenciáit, és bemutatja a lengyel zsidóság 1989 utáni feléledését is.

A múzeum leglátványosabb és legértékesebb része egy 17. századi, a második világháború alatt a németek által felégetett zsinagóga rekonstruált teteje és boltozata. A harminctonnás szerkezetet mintegy 400 önkéntes újította fel korabeli módszerek és szerszámok használatával.

A kiállításnak magyar vonatkozásai is vannak: a középkornak szánt termet például Jichák ben Mose egyik vallási művéből, az Or Zaruából származó idézet felnagyított másolata díszíti, mely a Hágának nevezett földön található Budát és Esztergomot, valamint a tájban fellelhető meleg forrásokat említi.

Barbara Kirshenblatt-Gimblett, a New York-i Egyetem lengyel származású professzora, az állandó kiállítást tervező csoport vezetője korábban arról beszélt, hogy a múzeumban élő pedagógiai és kulturális központot akarnak kialakítani zsidók és nem zsidók, lengyelek és a világ minden tájáról érkező látogatók számára. Az intézményben az állandó kiállítás előtti művelődési és oktatási programokat már rendeztek.

A megnyitót Reuven Rivlin izraeli, Bronislaw Komorowski lengyel elnök, valamint a külföldi zsidó szervezetek vezető tisztségviselői részvételével tartották meg. Magyarországot az eseményen Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára képviselte.

Az állandó kiállítás megnyitását számos rendezvény kísérte, többek között egy nagyszabású szabadtéri előadás, amelyen David Krakauer világhírű amerikai klezmerklarinétes és Tomasz Stanko lengyel dzsessztrombitás is fellépett.

Székesfehérvár: Felavatták a holokauszt áldozatainak emlékművét

Ünnepélyes keretek között avatták fel az Óvoda utcában Paulikovics Iván „A holokauszt áldozatainak emlékére” című alkotását.

A Magyar Holokauszt Emlékév 2014 programsorozat keretében megvalósuló eseményen Székesfehérvár polgármestere és Kunos Péter, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója mondott beszédet, aki kiemelte, hogy nemcsak a zsidóknak kell emlékezniük az áldozatokra, hanem a magyar nemzet minden tagjának is.

A Holokauszt-émléknep első programján az önkormányzat a hitközséggel közösen emlékezett meg a soá áldozatairól emlékmű avatásával és az Óvoda tér méltó kialakításával. Avatóbeszédében a polgármester kiemelte, hogy „kötelességünk az emlékezés és az emlékeztetés, mint ahogy feladatunk az is, hogy mindezt méltó módon tegyük meg. (...) A 20. században az ordas eszmék kísérték Európát, a náciizmus és a kommunizmus megszállottjai egyaránt embertömegeket szállító eszközként használtak a marhavagonokat, melyekkel fogolytáborok poklába szállították a sok millió áldozatot, köztük a háromezer székesfehérvári zsidó polgárt is” – hangsúlyozta Cser-Palkovics András polgármester.

„Az általuk kiállt rettenetes szenvedéseknek nem lett volna szabad megtörténniük, és mindent meg kell tennünk közösen annak érdekében, hogy ilyesmi soha, de soha többé ne ismétlődhesen meg” – tette hozzá a polgármester, aki színt Paulikovics Iván alkotása arra figyelmeztet, hogy a békesség útján járva utasítsuk el a gyűlöletkeltést és a nemzeti, etnikai, vallási megkülönböztetést. „Székesfehérváron legfontosabb célunknak azt tekintjük, hogy közösséget építsünk. Ennek a közösségnek mindenki egyenlő jogú tagja, és így egyenlő eséllyel kell lehetőséget kapnia arra is, hogy saját múltjának, küldetésének megfelelő teret és elfogadást kapjon. Ebben a szellemiségben készültünk a mai napra is, amelyben különösen köszönöm a Székesfehérvári Zsidó Hitközség együttműködését. Mi ezzel tudunk példát mutatni a felnövekvő nemzedékeknek. (...) Hiszünk abban, hogy az emlékvé során városunkban megrendezett programokkal, e szépen megújult térel mi is tehetünk a felejtés és a közöny ellen, fejet hajtva az ártatlan áldozatok mártírsága előtt” – emelte ki ünnepi beszédében a polgármester.

Kunos Péter, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója Áder János köztársasági elnök szavait idézte, aki szerint „ki kell mondanunk, hogy soha nem bocsáthatunk meg azoknak, akik fegyvert emeltek ártatlan emberekre. Ki kell mondanunk, hogy utolsó hazaárulóként tekintünk azokra, akik képesek voltak elárulni a nemzeti összetartozás eszméjét, és akik állami szintre emelték a terrort, amelynek nevében kezelt és fegyvert emeltek saját honfitársaikra, elvitatva tőlük meg a létezés jogát is”.

A Mazsihisz ügyvezető igazgatója kiemelte, hogy „nemcsak a zsidóknak kell emlékezniük az áldozatokra, hanem a magyar nemzet minden tagjának is, hiszen a teljes nemzet becsületét mocskolták be a hajdani gyilkosok. (...) Amikor tanítjuk a holokauszt történetét, akkor azzal kell zárni az elbeszélést, hogy volt egy erkölcsstelen háború Magyarországon, amit magyarok vívtak német támogatással gyerekek, aggok, nők ellen” – tette hozzá Kunos Péter, aki beszélt arról is, hogy a zsidóságra rablás, kifosztás, erőszak, megbecstelenítés, végül kegyetlen halál várt 1944-ben. „Ma már felfoghatatlan, hogy lehetett olyan erős az ékszerek, a pénz, a mások vagyona utáni vágy, hogy napokon belül utánuk nyúljanak mohó kezek, itt, Székesfehérváron is” – hangzott az ügyvezető igazgató, aki szerint mindez több, mint antiszemitizmus: „állatias, borult elméjű moha-ság”.

szekesfehervar.hu

A megemlékezésorozat Tarján Hédi festőművész emlékkiállításának megnyitójával és emlékesttel zárult a Vörösmarty Színházban. A társulat Szikora János rendezésében Gergely Anna: „A Fejér megyei és székesfehérvári zsidóság tragédiájáról” című könyvéből készült összeállítást mutatta be. Ezt követően a díszvendégként jelen lévő, Izrael-díjas zeneszerző, Hajdú András műveit hallhatta a közönség. Részt vett az előadáson Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Tordai Péter, a Mazsihisz alelnöke, Vargha Tamás, a Honvédelmi Minisztérium államtitkára, Cser-Palkovics András polgármester, Neubart István hitközségi elnök, valamint a megye és a város több vezetője.

Az 56-os Hagymányörző Veteránok Világszövetsége Apró József elnök vezetésével a Múgyetemen, a Parlamentnél, valamint Angyal István síremlékénél a 301-es parcellában a Mazsihisz nevében is koszorút helyezett el.

Kántoraink koncertjének sikere Svájcban

Zsúfolásig telt nézőtér fogadta a genfi zeneakadémián fellépő magyarországi kántorokat, Fekete Lászlót (Dohány), Nógrádi Gergelyt (Frankel) és Zucker Imánuel (ORZSE). A nagyszabású koncerten a kántorművészet remekei hangzottak el, s a cházánok mellett a Lázár Zsigmond vezette Dohány Férfikar is színpadra lépett, Neumark Zoltán zongoraművész és Dobszay Péter orgonaművész kíséretével. A műsor fél órával tovább tartott a tervezettnél, mert a közönség vastappsal követelt újabb és újabb ráadást a szereplőktől. A siker nyomán már a hangverseny utáni ünnepi fogadáson újabb koncertfelkérést kaptak a kántorok és a kórus, akiket mindvégig a legnagyobb figyelemmel és kedvességgel vett körül mind a genfi Zsidó Zene Barátai Társaság vezetője, Markish Judith, mind a helyi konzervatív közösség rabbija és a formaközösség elnöke.

IZRAELI SZÍNES

Feltalálták a „legokosabb” telefont

Elkészült a világ első érintésmentes okostelefonja. A Sesame szoftver célja, hogy a mozgáskorlátozottak is élvezhessék egy mobilkészülék előnyeit.

A Sesame egy teljesen érintésmentes technológiát biztosító szoftver, amelyet első körben egy Nexus 5 okostelefonra fejlesztett ki a Sesame Enable mozgáskorlátozottakat segítő izraeli alapítvány. A készüléket hangvezérlés-

sel és bőlintással lehet kezelni: az asztali számítógépeknél megszokott kurzor a fej mozgását követi le a képernyőn, például gépelés közben a karakterek közti váltásnál. A szoftver a telefon előlapi kameráját használja fel a mozgás lekövetésére.

Jelenleg a Sesame szoftver csak Nexus 5 okostelefonon érhető el, de dolgoznak rajta, hogy a legnépszerűbb készülékeket is bevonják majd a programba. Az operációs rendszer hozzáférést biztosít a Google Play online boltjában található több millió alkalmazáshoz: hívást kezdeményezhetünk, emailezhetünk, cseveghetünk, bejegyzéseket tehetünk ki a közösségi oldalakon vagy kipróbálhatjuk a legnépszerűbb játékokat – s mindezt anélkül, hogy hozzáérnénk a telefonhoz.

A teljes csomag: egy Nexus 5 készülék az előre rátelepített szoftverrel, töltővel és fülhallgatóval 2015. márciusi szállítással 700 dollár, átszámítva 170 ezer forint (a felét most, a felét szállításkor kell fizetni), áprilisi szállítással pedig 900 dollár, azaz 220 ezer forint.

A speciális operációs rendszerrel ellátott telefont az IndieGogón indított adománygyűjtés keretében lehet megvásárolni. Az alapítvány az igényelt 30 ezer dollár mintegy felét gyűjtötte össze mindössze egy hét alatt.

Origo / Pintér Mónika

Gáza miatt „gáz van”

Visszaesett az izraeli gazdaság a gázai háború miatt – közölte az állam statisztikai hivatala.

Izrael hazai összterméke (GDP) 0,4 százalékkal csökkent a harmadik negyedévben az előző negyedévhez képest. A visszaesést a július–augusztusi gázai háború következményei okozták.

A Gázai övezetből indított rakétatámadások miatt sok üzemet leállítottak Izraelben, és a lakossági fogyasztás növekedése is lelassult, mert az emberek kerültek a forgalmas nyilvános helyeket, kevesebbet vásároltak. Az elemzők azonban csak 0,1 százalékos romlásra számítottak.

Az izraeli gazdaságban utoljára 2009 első negyedében, a világméretű pénzügyi válság kezdetén volt visszaesés, akkor 0,2 százalékos. Az idei első negyedévben 3,2 százalékkal, a másodikban 2,2 százalékkal bővült az izraeli GDP, szintén negyedéves egybevetésben.

A GDP visszaesése deflációval párosul. Októberben második hónapja csökkent a fogyasztói árak átlaga, 0,3 százalékkal éves összehasonlításban, csakúgy, mint szeptemberben.

Ellentétben az izraeli központi bank júliusban és augusztusban összesen fél százalékponttal 0,25 százalékos rekordalacsony szintre csökkentette alapkamatát.

MTI

Ahol nincsenek kérdések

Tizenhárman ültük körül a megterített asztalt.

A zsidó hagyományban ez nem szerencsétlen szám, sőt. A legszebb héber szó, az áhává, azaz szeretet, szerelem betűinek a számértéke, gematriája összeadva éppen ennyi: 13. És ha már a héber numerológiánál tartunk, az echad, azaz „egy” számnév betűinek összeadott számértéke is éppen ennyi: 13. És a kettő összege, 26 – az Egy Isten kimondhatatlan neve, a JHVH héber betűinek a számértéke.

Az asztalfőnél helyet foglaló családfele szigorúan a háláchá szerint élő ember, egyaránt jártas a zsidó tanokban és mint számítástechnikai

mérnök a matematikában és a fizikában is.

Péntek este volt. Elsőként a szolgálattevő angyalokat szokás köszönteni: Sálom áléchem, máláchéj hásárét, máláchéj eljon... A „pijut” (vallásos tartalmú vers) után a derék asszony dicsérete, a Példabeszédek könyvéből vett „Éset chájil” következik – mindkettőt hagyományos dallammal éneklük. A borra mondott kidus, majd a kenyér előtti kézmosás és a két kalács megáldása után kezdődhet a szombatköszöntő lakoma.

Szó került aktuális témákról: családi ügyek, városunk, Rehovot hírei. A zsidó hagyomány szerint a ros

hásáná és jom kippur közötti tíz sorsdöntő nap végén pecsételtetik be minden élő jóra vagy rosszra.

A két jeles nap közötti szombat lévén, nem kerülhetünk el az ország sorsát érintő történéseket sem. Szóba került Gáza és Libanon, háborúk és békés szakaszok, lehetőségek és tanulságok.

Amikor a tényérok kiürültek, és már úgy tűnt, hogy mindenki elmondta a magáét, a ház asszonya különös, megindító történettel állt elő.

Öccsét, aki a Gázai övezet egyik zsidó településének a rabbija volt, 1992-ben palesztin arab gyilkolta meg. A mindössze 32 éves férfi huszonéves özvegyet és négy kisgyereket hagyott hátra.

Ilyen tragédia után a vallási meggyőződés sem gátolhatja meg az örökké feltett és örökké megválaszolatlan kérdést: miért ér ilyen sors egy jó embert, egy fiatal embert? És miért kell szenvednie a családnak, miért jutott árva sorsra négy apró gyerek? És miért kell a szülőnek eltemetni a gyermekét? És a kérdések kérdése: ha létezik egy személyes Teremtő, aki maga a Gondviselés, az abszolút igazság és szeretet, hogyan engedheti ezt?

Vendéglátónk egy nagy sóhaj után folytatta a történetet. „Még tartott a gyászhat, amikor álomban megjelent az öcsém. Mosolygó arccal csak ennyit mondott: *Itt nincsenek kérdések!*”

***

Sokan hallottunk *Raymond Moody* professzor riportkönyvéről, amelyet klinikai halálból visszatért emberek élménybeszámolóin alapuló kutatásából írt: az orvos megállapítja halálukat, miközben ők maguk világosan érzik, hogy nem haltak meg. Tudatuk folytonos és kristálytiszt, sokkal tisztább, mint az „esemény” előtt. Látják magukat (jobban mondva: testüket) lenn fekvőn, például a műtőasztalon, de a környezetet, az orvosi műszereket, a kórházat körülvevő tájat is.

Az utóbbi évtizedekben több ezer ember esete igazolja, amit nemcsak az egyistenhívó vallások, de minden emberi kultúra vall: testi életünk nem azonos a létünkkel. A test elmúlásával a lélek nem múlik el, mi több, a testi élet alárendelt az időtlen, örök léleknek.

Vendéglátó háziasszonyunk drámai beszámolója is ehhez hasonló tanúság lehet, csak azzal a lényeges különbséggel, hogy itt nem az orvos vagy mentős medikus által evilágba „visszarángatott” emberről van szó, hanem valakiről, aki már „odaátról” üzen!

***

Mi hát a mi testi életünk? Egy „grand guignol”, egy számunkra fel-foghatatlan szuperértelem által rendezett monumentális rémdráma, amelynek mi itt, lent, kéretlen szereplői vagyunk? Vagy éppen lelki valónk kérte valamilyen céllal a néhány évtizedes szerep eljátszását testi díszletben?

A mi népünk alighanem ismeri a választ. Másikülönben nem vállalnánk minden évben egy komor böjtnapot, amikor megállunk a jeruzsálemi Szentélyt helyettesítő templomokban, és ősi szövegek idézésével elismerjük alávetettségünket a Fennvalónak, „*aki egyedül tétl a világba jöttek fölött...*”

Addig is, amíg a végkifejlet után még ebbe a világba eljön a válasz, adjon az Isten békét, biztonságot, megértést, szeretetet az új évben.

Halmos László

Százezrek álma teljesül (De vannak lidérces álmok is)

A Kneszet alkotmánybizottsága második és harmadik olvasatban elfogadta az úgynevezett „betéresi törvényt”, ami héberül „Hok hagijur” néven ismert és vitatott.

A törvényjavaslat, melyet *Elázár Stern*, a kormánykoalícióban részt vevő Hátuná párt tagja terjesztett be, liberalizálná, könnyebbé és egyszerűbbé tenné a zsidó vallásba történő betérést azáltal, hogy kivenné a betérités monopóliumát a szigorú főrabbinátus hatásköréből, és a betériti szándékozó maga választhatna a városi rabbinátusok közül.

Ez azt jelenti, hogy a betériti szándékozó olé – a törvény a nem (teljesen) zsidó származású új és régebbi olék állampolgársági státuszán és társadalmi elfogadottságán segítene – lakhelyéhez közel lévő, esetleg nem ultraortodox összetételű rabbinátust választ, amely a gyakran idegölő és megalázó tortúrákat liberálisabban és gyorsabban elvégezhetné.

Tegyük hozzá: Izraelben valamennyi rabbinátus ortodox, tehát „vallásos”, nem konzervatív és nem reform, de a betéritihez való személyes, elvi hozzáállás igen különböző lehet az egyes városi rabbik és rabbinátusok között.

A törvény elfogadása mellett a Jiszráél Bétjénu (Lieberman pártja), a baloldali Munkapárt és a centrista Jész Atid két-két képviselője, és a törvény betervezője, *Elázár Stern* szavazott. Ellene egy Likud párti, egy chárédi (ultraortodox), egy Sasz (szefárd ortodox) és két Bájit Jehudi nemzeti-vallásos képviselő tette le voksát. A bizottság arab képviselői távol maradtak a szavazástól.

Benjámin Netanjahu miniszterelnök az első olvasat megszavazása után a további olvasatok halasztását kérte, hogy változtatásokat javasoljon a törvény megszövegezésén, koalíciós partnerei azonban keresztülvittek a procedúra folytatását, a második és a harmadik olvasat elfogadtatását.

Az alkotmány-, törvény- és jogügyi bizottság ülése és a szavazás izgatott légkörben zajlott le, miután az ultravallásos pártok – és az ortodox zsidó közösség általában – erősen ellenzik a betérités liberalizálásának a pusztá gondolatát. Hangos szóváltásra is sor került, amikor *Mose Gafni*, az Egyesült Tóra-zsidóság párt (Jáhádut háTorá) a törvény mellett szavazók felé kiáltott: „Megbocsáthatatlan, amit ti csináltok!” – mire a feminista, munkapárti *Méráv Michéli* képviselő (a néhai Kasztner Rezső unokája) így replikázott: „A zsidóság nemcsak a vallásosoké, hanem a zsidó népé!”

Az ultravallásos képviselők szerint a Bájit Jehudi vezetője, *Naftali Bennett* a felelős, aki pártja koalíciós súlya révén vétőjoggal élhetett volna. „Ha ezt a törvényt vagy ehhez hasonlót a Kneszet végül törvényerőre fogja emelni, könnyebb lesz a belépés a zsidóságba, mint bármilyen klubba” – hangoztatta kételeyeit *Mose Gafni*.

Elázár Stern, aki a nemzeti-vallásosokra jellemző horgolt kipát visel és tartalékos tábornok, a szavazás végén kijelentette: a nyertesek azok az új olék lesznek, akik a jövőben méltó módon térhetnek be a zsidó vallásba, és a mi gyerekeink, akik majd gond nélkül házasodhatnak velük, és a jövő nemzedéke Izraelben és a diaszpórában.

***

Izraelben felmérések szerint 300 ezer körüli azoknak a száma, akik semmilyen valláshoz nem tartoznak, miután felmenőik anyai ágon nem zsidók. Döntő többségük az egykori Szovjetunióból származik: már az országban születtek, katonai szolgálatot is teljesítettek, az ország és a nép részének tudják magukat, ám a főrabbinátus nem ismeri el zsidó voltukat.

Sokuk szerint a betérést szándékosan nehezítik, és vannak, akik kifejezetten megalázó hozzáállásról panaszkodnak. Több elesett katonát nem temettek a hősi halottak parcellájába, mert nem számítanak zsidónak.

Halmos

Fény az alagút végén

Az épülő, Tel-Avivot Jeruzsálemmel összekötő gyorsvasút egyik legnehezebb és legköltségesebb munkálata, legalábbis annak kritikus fázisa, befejeződött.

A 3. számú, kettős alagútról van szó, amely 11,6 kilométer hosszú. A múlt héten elkészült az alagút teljes hosszának betonzása. Ám ami még hátravan, az sem csekély: az alagúton végigfutó kommunikációs csatornák, a világítás és a vasútépítés lényege – a sínek lefektetése és a villamos vezetékek szerelése.

A júdeai hegységen át vezető vasútvonal 10 híd és 4 alagút segítségével küzdi le a tengerparti Tel-Aviv és a tengerszint fölött 800 méteres magasságban fekvő Jeruzsálem közötti terep nehézségeit.

A villamosított szerelvények 2017 végén indulnak útjukra 160 kilométer/órás átlagsebességgel, és 28 perc alatt futják meg az 56 kilométeres távot a két város között. A tervek szerint óránként négy szerelvény indul mindkét irányba.

H. L.

KIÁLLÍTÁS

Dohány-történet dióhéjban

A közelmúltban felújított Hősök Templomában „Mesél a múlt – a Dohány utcai zsinagóga elmúlt fél évszázada” címmel óriási érdeklődés mellett került sor Villányi András fotóművész tárlatának megnyitó ünnepségére, azt megelőzően pedig méltatásra, önvallomásra.

Frölich Róbert főrabbi előljáróban elmesélte, hogy a kiállítás címadásakor sok érv szólt volna a 95. zsolttár egyik gondolata mellett („Negyven évig vesződttem e nemzedékkel”), majd a „vesződség” szót fejtegetve beszélt múltiról és jelenről, az átélt évtizedekről, a művész korabeli fotói általt bemutatott világról, a zsidóság akkori helyzetéről, lehetőségeiről, a nagy elődökről és a kortárs kiválóságokról, élethelyzetekről, nehézségekről. „Vesződés volt” – summázza a főrabbi.

A történelem kerekere forog tovább, folytatta a vallási vezető, utalva az elmúlt húsz évre, a megnövekedett lehetőségekre, a szabadságra, például a vélemény szabad áramlására, mely természetesen nem csak ránk vonatkozott. „Még nagyobb vesződség” – summázza a főrabbi.

Frölich Róbert méltatta Villányi András szakmai kvalitásait, elhivatottságát, azt az örökkévalóságnak szóló lényegre tapintást, töretlen hitet, látásmódot, amely e területen szinte egyedülállóvá teszi.

„Fejet hajtok az örökké kereső, követő, életigenlő művész előtt” – zárta rövid beszédét a főrabbi, majd köszönetet mondott mindazoknak, akik nélkül a kiállítás nem jöhetett volna létre, így a művésznak, az alapítványnak, a rendezésért Frölich Katalin rebbecennek és a művész feleségének, Villányi Zsuzsannának, a berendezés során jeleskedő Varga Ferencnek és másoknak.

Ezután Balázsovits Lajos színművész Kiss Józseftől Az én imádságom, Szabolcsi Lajostól pedig a Jövorecheho című verset adta elő.

Villányi András kis önvallomása következett, melyben többek között az alábbiak hangzottak el. „A pusztába a zsidóság két lábát vitt magával: egy halotti koporsót, Józsefet, és egy frigládát a két kőtáblával.” A kettő között kapcsolatot lát a hívő elmélyülés, s ezt akarja számunkra jeleníteni: „Aki az egyikben pihen, az

megvalósította mindazt, ami a másikon van.” (Ez az idézett hangzott el Scheiber Lajos fia, Scheiber Sándor dunaföldvári beiktatási beszéde során is.)

Ez a kettősség itt, a Dohány utcai zsinagógánál is megvan, a zsinagóga és a Mártírok Temetője együttesével. Amikor sétálunk a Wesselényi utcai oldalon, a kis sírkövek figyelmeztetnek bennünket, de nem csak az 1944-es áldozatokra. Egy pillanatra megállunk és imádkozunk.

Itt született, ezen a környéken Herzl Tivadar és Max Nordau is.

En még hallottam énekelni Ábrahámsohn Manót, Lóránd Mártont és Kovács Sándort. A zsinagógában csendülnek fel Fekete László interpretálásában a bécsi Solomon Sulcer, a berlini Louis Lewandowski és a párizsi Samuel Naumbourg régi híres dallamai. Rabbink, Frölich Róbert talmudi tanításai alapján az életünk menetéhez tartozó kérdéseinkre is válaszokat kapunk.

A Goldmark Terem színpadán politikusok is megfordultak, mint Kállai Gyula és Miklós Imre. Zsidó ünnepekkor és kulturális eseményekkor olyan zsidó és más vallású művészek, értelmiségiek, politikusok jelentek meg a zsinagógában, akiknek ez volt első látogatásuk ott. Az épület atmoszférája, sugárzása hatására sokan rendszeres látogatókká váltak.

Meg kell említeni a péntek esti gyertyagyújtásokat is, melyeket a rabbi felkérésére egy-egy édesanya végez el, ugyanúgy, mint a zsidó otthonokban, ahol a családokban az ő szerepe nagyobb, mint az apáé: az ő feladata a család összefogása, a gyermekek nevelése, az ünnepek előkészítése. Így a szombat fogadásáé is. Az ünnep a gyertya meggyújtásával kezdődik, elmondja az áldást, kezét az arcához emeli, ez számomra egy csodálatos pillanat. Az anya, a gyertya fénye az arcokon, a gondola-

Má nistánó? Kovács Sándor főkantor, Salgó László főrabbi, Zoldán bácsi, jobb oldalt Héber Imre.

Scheiber Sándor és Salgó László

Frölich Róbert főrabbi

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló Dárkényu (1.)

A Dárkényu (Utunk) című cionista folyóirat egyik újszerű állapotban megmaradt, 1947 tavaszán megjelent példányát lapozgatom. Drámaian egyszerű, önmagában teljes és természetes. Valami jelentősnek ígérkező, felfoghatatlan csend lengi körül. A szerkesztőség a Király utcában volt, a 26.-ban, (tényszerűen és racionálisan) az első emeleten, egy sötét, depresszív bérkaszánya udvarának mélyén, az Agudat Jisraél vallásos cionista szervezet budapesti központjában. A címlap grafikailag is szimbolizálja a tartalmat, az életben maradtak szívbemarkoló életérzését, az emberi színjáték abszurdjának, egyik legnagyobb szegényének nyelvéleg is csak botladozva megfogalmazható szörnyeteit. A szemlélődés a lélekben felfedezi a fájdalmat, amit ők szinte már a lét előjogaként érezték. Az újakezdés rövid, száraz, kényszeredett, szegénylős mosolya sérült madárként repdes. A küzdelem gyakorlati válaszokat eredményezett, a felmerült sérült önkép és önértelmezés fikciói a felszabadulás után az életben maradtakat szembeállították a külvilággal, annak struktúráival, lappangó, kódolt, fájvédő, antiszemita paradigmáival. Küzdeni annyit jelent, mint cselekedni. Ez volt akkor a cionizmus. A szürke, depressziós, az üldözöttség színimáit idéző Király utcai bérház udvarából felmenni Erebe, az örök fénybe. Rabbi Akiba tradícióira épült vallásbölcselet példázatában: „Ha életemünkben, a vízben félünk, mennyivel inkább félünk majd, ha elhagyjuk életemünket.” Már itt felmerülhet ellenvetésként az időkérdés, mely teljes egészében az elemek sajátossága. Hogy a soában féltünk-e? Vagy ez talán csak a cselekvés előjogának egyik változata volt, amikor a gondolat megmerevedik, a kéz nem akar kíméletlen lenni, amikor az ember észreveszi, hogy az idő és a tér ellene szövetkezett, tehát a félelem csak az idő és a tér fogalmának rosszul értelmezett manipulációja? A félelem a lelkiismeret önmardosásával együtt, átvitt értelemben véve, elfojtva jelen van, mint műkö-

désképtelen pusztá erő. Mintha valaki elmozdulna a fa törzsének jól megszokott fedezéke mögül. Hallgatásukkal ráhangolódtak, hallgatták a kényszerítő ellenvetéseket, a kevés nevetést, mely sírásnak tetszett, mert ez kellett ahhoz, hogy megőrizzék az emberi kapcsolatokhoz szükséges mértéket és arányt. Tudták, hogy ami a szó legnemesebb értelmében jelen van, azt el-tompítja a gyűlölet, következképpen semmi nem kiszámítható.

A Dárkényu fényt vitt az otthonokba. Felrázó volt, és nem dogmatikus. Szemlátomást tartózkodva a szabály előíró értelmezésétől. Az egykori Király utcai, a szabó, a suszter, az üveges, a kárpitós, a kalapos, a szűcs, az ötvös, a zöldséges... „Serleggel a kezünkben felköszöntjük ötezerhatszázhat Tavasz Ünnepe, hálát adunk a megmaradt szórványokért Izrael Örzőjének, hogy nem hagyta kivesszni Izraelt” – mondta Jungreis Sándor gyöngyösi főrabbi a rádióban 1947. április 4-én, pénteken, délután.

Felfüggesztették beszélgetéseiket, mintha előre tudnák a történelmet, melyeket, mint rosszul megírt novellákat, soha sem tudtak befejezni többé. Az idő azt játszotta, hogy az auschwitzi rámpán perszel az összekelet nap. Szeretnek tépett, elrongyolódott képeit gyűrögettek.

Kívonultak saját szubjektívizmusukból, hogy elfogadják azt, amit a történelmi dimenzió nyújt. Visszatérni az ősházába a legeltérőbb kulturális körülmények közül, mert a Király utcában (is) felharsant a sófár szabadulásukra... Tökijő!

Jóhiszeműek és hiszékenyek voltak, és csupán akkor fogtak gyanút, amikor már fegyveresek álltak körülöttük, tejeleszajú suhancok lövöldöztek rájuk, megásatták a sírjaikat, marhagyonokba tuszkolták őket. Árnyalatnyi hangsúlykülönbségekkel szólnak, fehér ingben és fekete kalapban, nyílt pillantásaikat valamely belső történésre irányítva. De a világ minden erőfeszítése ellenére is hűek maradtak önmagukhoz. Az ő megnyilatkozásaik, mozdulataik, jiddis, héber,

német, magyar szlengjeik hitelesek, mert ragaszkodtak a felkínált szerephez, melyben alig van átmenet, csak racionalitás van – képzeleti síkon. Sétáltak a Király utcában, a vöröslő alkonyatban, az ég szürke volt a házsorok között. Fegyveresek rohannak elő, gyorsan, dühösen, előremerszve pofájukat. Persze most már béke van, a kunkori tincsek megérintik az emberek makacs fülét, a konok, összetéveszthetetlen zsidó tarkók következetesek és kemények.

Az 1947. esztendő az 5707. zsinagógai év volt. A lap címlapján a folyamat jele, a három és fél évezredes történelem, a 3260-dik sávutó ünnep. A Király utca házaiból, kockakövekkel és egyenetlenségekkel terhes udvarainak nagy ívű kapubéjáratai alól szakállas rabbi lépnek elő, összekulcsolt kezükben a tefilint rejtő, hímzett bársonyacsokó, a vállukon imakendő lebeg. Gyorsan lépnek, bőrük enyhén borzong, Isten parancsa visszautasíthatatlan. Duruzsol a sáchrít. A felemelkedő reggel arannyal futtatja be az ablakokat, és az embernek furcsa, elképzelhetetlenül pehelykönnyű érzése támad.

„Az ideális az, hogy a tanító ne fogadjon el fizetést szent munkájáért, de ha nincs más megélhetési forrása, meg van engedve a tanító fizetése” – írja dr. Grozinger M. József Egy pedagógiai hálachagyományról című tanulmányában. – „A tanító figyelme terjedjen ki a gyermek játéka-ira, és vigyázzon, hogy azok ne legyenek haszontalanok és céltalanok” – figyelmeztet.

S. R. Hirsch: Szíván című, sávutóról szóló terjedelmes írásában olvashatjuk a Tízparancsolatról: „Ászeret hadvarim”, Tíz szó, így nevezi a Mindenható a zsidó törvény ezen alapvonásait, melyek a zsidóság körét messze meghaladóan közös kincsévé lettek az emberiségnek. Csak „dóvarim”, szavak, nem parancsolatok! Isten irányítja az elméledést. Figyelmeztet, nem parancsol, csak kér. A kérés a parancsnál jobban képes méltóságot adni az élet dolgainak.

„1947. április 4-én naplementkor a Szombat menyasszony vendéget hoz magával, a tavasz ünnepe, a peszáchot. (...) ...sok házban áll majd üresen a párnákkal puhán megvetett karosszék. Gazdája még halotti ruháját sem vihette magával, így nyugszik ismeretlen helyen, jeltelen sírban” – beszél Jungreis rabbi a rádióban, a Budapest I.-en.

(A legalapvetőbb fogalmakra való hivatkozás köztes élményként szolgál. A Király utca alapfo-

galom, axioma, mely metaforikus teret nyit egy képnek, mely az égiekhez hasonlítható. A Király utca „szent föld”. Ajándék, melyet lehetetlen doktrínába foglalni. Nagyjából azt jelenti, hogy az ember igyekszik, törekszik, jelentkezik valamiért, ami nem az övé, nem is lesz soha, nem birtokolhatja, mégis harcot folytat egy fogalomért. Egymással szemben álló okokra hivatkozva kijelöli, megszerzi, hasonlóságot fedez fel közte és ama másik között. Esemény, mely azt követeli, hogy megőrizzük az eszmét. Az utca mocskos, az igazság tiszta. A háztetők felett az ég kicsiny darabkaja próféta megnyilatkozás.)

Felharsant a sófár a körfolyosós házakban, a szomorú tűzfalakra néző lakásokban. A szent hit magját hintették el az Andrassy út 70. alatti Bét Jákóv iskolában, ahol mádrichanövendékek ülték körül a Tan kiapadhatatlan kútját. „Mi – megmenekült kis töredékek – egy új időszámítást alapítottunk. Deportálás előtt... – mondjuk, ha a közelmúltól beszélünk” – írja Ehrenfeld Rachel, majd idézi Jesaja próféta fenséges szavait: „És ha csak tizedrésze éli is túl, mint tölgynek levélhullásakor, és törzsöke erős, úgy a szent nép örökre megmarad.” Az Agudat Jisraél gyerektáboraiiban lelkesen szavalt az ég felé: „Béjt Jákóv, lechu, vönelchu!” (Jákóv háza, kelj fel, és indulj!)

Bölcsseink szerint az emberi társadalom rendje és biztonsága három pilléren nyugszik – írja Hirtenfeld Mihály. – Az értelem vagy elemző-képesség (löhvadil), az istenszolgálat (avodá) és a maradéktalanul, ellenszolgálatás nélkül gyakorolt felebaráti szeretet, melyet dr. Venetianer Lajos Ré'a-nak jelöl, és mindenkire kiterjed, még az ellenségeinkre is... A kereszténység és az iszlám a népek százmillióit szabadította meg a bálványimádás és a többistenhit téves tanaitól a Tóra segítségével – írja Hirtenfeld.

Dr. Deutsch Adolf arra tanít, hogy a zsidó vezetőket „parasz”-nak nevezték, jelezve, hogy nemcsak a szellemi irányításról, hanem a szegények megélhetéséről „parnoszó”-járól is gondoskodniuk kell.

A Király utca a hamis illúziókkal való leszámolás szimbolikája.

„Szent”, mert csak így nyernek értelmet szüleinknek, nagyszüleinknek, dédszüleinknek a száműzetés legvégső, átláthatatlan határán megélt keservei.

(folytatjuk)

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszíni telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 óras telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus mester. Fogorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétfévi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomatás, könyvnyomatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Víz-, gáz-, fűtészerezés, lakásfelújítás. Farkas Zsolt 06-30-381-0672.

Önkéntes munka Izraelben! Programunk télen is folytatódik! Gyere velünk, mi megyünk! December 21.-január 11. Bővebb információ: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@free-mail.hu, vagy személyesen az Izraeli Kulturális Intézetben (VI. ker., Paulay Ede utca 1.) minden kedden, 16-17 óra között.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, 12 vagy 6 személyes (akár hiányos) evőeszközökészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiait, herendi, meiseni, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekreteret, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első yevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN**. Díjtalan kiszállítás, értékecsles, vidékre is. Üzlet tel.: 06-20-280-0151, 06-20-323-4104.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujélet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihász

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjesztő a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Alakuló rákellenes alapítvány lelkiismeretes munkatársakat keres időnkénti feladatokhoz. „Díjazás nélkül” jellegre a kiadóba.

Tokaj-Hegyalján, Mádon 7,5 ha szőlőterület a hozzátartozó komplett borászati gépekkel, berendezésekkel, valamint Szerencsen családi ház, lakás és egyéb ingatlanok eladók. 06-20-941-1884, e-mail: kigatokft@gmail.com

Kerese azokat a fiúkat és lányokat, akik 1944. december 24-én a Vilma királyné úti árvaházban együtt voltak velem. E-mail címem: weiszlaszlo36@hotmail.com

Idősgondozást vállal hétfőn és éjszaka

kánként gyakorlattal, szakképesítéssel rendelkező gondozónó. 06-30-694-0731.

Vital-Lux-Dental Fogtechnika. Négy generáció óta. Allergiamentes biofogsor-készítés, javítás, kerámiahidak, cirkonpótlások, harapásemelő, fogfehérítő sín készítése. Telefon: +36-70-272-4217, web: www.fogsor.eu

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay-Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

59 éves ápolónő beteg, idős hölgy és úr ápolását, gondozását vállalja, nagy türelemmel. Referenciákkal rendelkezem. 06-30-262-2605.

Budapesten vagy Bécsben élő idős, magányos személy gondozását, eltartását vállalom. 06-30-468-6102.

Olvasói levelek

Egy hazug állításról 1.

(Az Új Élet 2014. november 1-jei számában megjelent „Már nem 6 millió és nem 600 ezer”.)

Ezt a Raul Hilberg nevű amerikai szerzőtől eredő, teljesen tudománytalan ál-holokauszt tanulmányt még tankönyvként is bevezették.

A mű lényegét tekintve, ha valaki csak azért esett áldozatul, mert zsidó, az akármennyi, mindenképp mélyseges bűn az elkövetőktől.

A valódi tények az Encyclopedia of the Holocaustban, mint alapforrásban találhatóak meg.

Abai-Singer Tamás

***

A levélhez csak annyit: a rendszerváltás óta számos írás jelent meg a holokauszttagadástól a relativizálásig. De először fordul elő, hogy magukat zsidóknak tartók bábkodjanak egy ilyen könyv kiadása felett. És a Hitközség székházában mutatják be (!).

A szerk.

Egy hazug állításról 2.

Tisztelt Szerkesztőség! Szeretnék Önöknek röviden bemutatkozni: A nevem Hanna Stein, 1946-ban születtem Magyarországon, de 2 éves korom óta Németországban élek. Zsidó vagyok. Anyám magyarországi zsidó, Auschwitzban halt meg, apám németországi zsidó, túlélte a haláltábor és vitt magával vissza eredeti hazájába, ott halt meg 1989-ben. Az anyai és apai nagyszüleim szintén a borsalmak áldozatai lettek.

Bár Németországban élek, élénk figyelemmel követem a magyarországi politikai és vallási életet.

Rendszeresen eljut hozzám jó barátokon keresztül lapjuk, az Új Élet, melyet nagyon színvonalasnak tartok, és mindig örömmel olvasok. Szeretném köszönetemet kifejezni a Szerkesztőségnek a színvonalas munkáért!

Azokban kötelességemnek érzem szót emelni egy kényes ügyben.

Reagálni szeretnék az Új Élet 2014. nov. 1., 20. számában megjelent írásra. A lap 6. oldalán található a „Már nem 6 millió és nem 600 ezer” c. írás.

Felháborítónak, sértőnek, és még tovább megyek: egyenesen holokauszttagadónak tartom a cikk tartalmát. Ami tény, az tény – szembe kell vele nézni.

A holokauszt magyarországi áldozatainak száma: 569 ezer zsidó pusztult el a 825 ezerből, Németországban 141 500 zsidó pusztult el az 566 ezerből, és még sorolhatnám... Az összes európai elpusztult zsidó száma 5 596 029 a 9 796 840-ból!!!

Ez tudományos cikkekben és enciklopédiákban is fellelhető adat.

Megdöbbenő, hogy egy ilyen (tan)könyv(!) egyáltalán megjelenhetett, de még borzasztóbb az, hogy a Zsidó Egyetem tanára lektorálta, és döbbenetes, hogy a könyvbemutató a Síp utcai Goldmark Terebend történt.

Hogyan adhatta a magyarországi neológia ilyen megmondhatatlanul a nevét ehhez az eseményhez???

A cikk azzal zárul, hogy „No comment”. De igenis, nekünk, túlélőknek, zsidóknak, reagálnunk kell – nem feltétlenül névtelenül!!

Tisztelettel kérem a helyesbítést valamelyik következő számukban, legalább egy mondat erejéig.

Köszönöm, hogy időt szántak rám, minden jót kívánok a továbbiakban, hittestvéri üdvözléssel:

Hanna Stein

MEGHÍVÓ

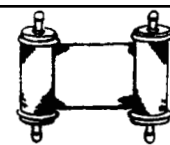
Szeretettel meghívjuk a Mindenki Hanukája díjátadónkra, melyet idén kerek évfordulónk tesznek még ünnepélyesebbé. 2014-ben a nemzetközi JOINT/JDC 100, a Szarvasi Nemzetközi Zsidó Ifjúsági Tábor 25 és a Bálint Ház 20 éves!

Kiosztjuk az ideai Hanukatalizátor díjakat Egyéni és Innovációs kategóriában, hanuka gyertyát gyűjtünk, és felelevenítjük a múltat is: kiállításal, videó vetítéssel, majd meghallgatjuk

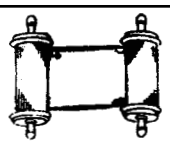
Prof. Dr. Schweitzer József országos főrabbi videó üzenetét, Váczi Eszter zenekarának koncertjét és a Gólem Színház előadását.

Végül zene és étel, ital mellett megbeszéljük a világ hol borús, hol derűs történéseit.

Időpont: 2014. december 17. 18:00 óra
Helyszín: Bálint Ház, Budapest VI., Révay utca 16.

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Dec. 5.	Szombat reggel Dec. 6.	Péntek este Dec. 12.	Szombat reggel Dec. 13.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.30	10.00	17.30	10.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfüvörs u. 4.	15.45	8.00	15.45	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	15.45	8.00	15.45	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai út 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	15.45	9.00	15.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.35	8.00	15.35	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.35	8.00	15.35	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füredő u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	
N A P T Á R				
December 5. péntek	Kiszlév 13.		Gyertyagyújtás: 3.35	
December 6. szombat	Kiszlév 14.		Szombat kimenetele: 4.45	
December 12. péntek	Kiszlév 20.		Gyertyagyújtás: 3.34	
December 13. szombat	Kiszlév 21.		Szombat kimenetele: 4.45	

Programajánlat

DECEMBER

Zugló
(1145 Bp., Thököly út 83.)

22. (hétfő) 16.30: Chanukkai sztárparádé.

Hegedűs Klub
(1136 Bp., Hegedűs Gyula. u. 3.)

Minden hétfőn és szerdán 14 órától gyógytorna szakképzett gyógytornász segítségével. A torna célja az egészség megőrzése.

10-én 14 órától Darvas István rabbi előadása: Channuka titkai

11-én 14 órától dr. Donászy Marianna előadása az orvos-beteg kapcsolatról

17-én chanukkai ünnepség. Kerétesz Endre zenés műsora

Herman Klub
(1075 Bp., Síp u. 12.)

4-én vendégünk Breuer Péter újságíró. Beszélgetés a Közé-Kelet-ről.

9-én Retrópresszó: zene, tánc Farkas Tiborral. A Hegedűs Klubbal közös program.

15-én könyvbörze

18-án: Töltsük együtt chanukkát! Zenés délután a klubban.

23-án filmklub

Játékdélutánok (memória, dominó, kártya, sakk, kvíz, ügyességi) hétköznapokon mindkét klubban folyamatosan.

Mindenkit szeretettel várunk programjainkra!

Generációk Klubja
(VI. ker., Hunyadi tér 3. főemelet)

8.: Rusznák Rita a Zsidó Múzeum 2014/2015 témában tájékoztat.

15.: Breuer Péter Közé-Kelet-szakértő aktuálpolitikai kérdéseket taglal.

21. (vasárnap) 17 órától műsoros chanukka!

22.: A hangulatról Fúzy Gábor és a zongora gondoskodik.

29.: Vendégünk Vencel György kántor

Gyógytorna és fejlesztő foglalkozás december hónapban a megszokott időpontban, 4-én, 11-én és 18-án lesz.

A hétfői programok 15 órakor kezdődnek.

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

6. (szombat) 19 óra: Senki fája – többszereplős monodrám. PREMIER

7. (vasárnap) 19 óra: Jég-doktrínák. Variációk a náci retorikára. BUDAPESTI BEMUTATÓ

8. (hétfő) 19 óra: Heller Ágnes-est

9. (kedd) 19 óra: Vámos Miklós, Bornai Tibor: Komolytalan zene

10. (szerda) 19 óra: Amikor meghalnak az angyalok – monodrám

14. (vasárnap) 19 óra: Csákányi Eszter: Akit az istenek szeretnek

15. (hétfő) 19 óra: Kacag a zsidó

16. (kedd) 19 óra: Lázár Kati: Kripli Mari

17. (szerda) 19 óra: Rose – monodrám

27. (szombat) 19 óra: Agytakarítás (személyest). PREMIER

28. (vasárnap) 19 óra: Születésnap a mennyországban: Tolnay Klári. PREMIER

29. (hétfő) 19 óra: Születésnap a mennyországban: Tolnay Klári

30. (kedd) 19 óra: Bach Szilvia: Skizofrénia

Házibuli, házi orvos – (egy)házirabbi

Chanukka, chanukka: idén is házhoz repül *Verő Tamás*, a Szuper Rabbi!

A tavalyi nagy sikerre való tekintettel idén is útra kel a Szuper Rabbi, hogy minél több családhoz elrepüljön meggyújtani a chanukkagyertyákat! Sőt! Idén a Szarvasi Tábor csapata fogja fuvarozni és szolgáltatni a gyújtáshoz szükséges eszközöket!

2014. december 16-án, kedden este gyújtjuk meg az első gyertyát.

FELTÉTEL

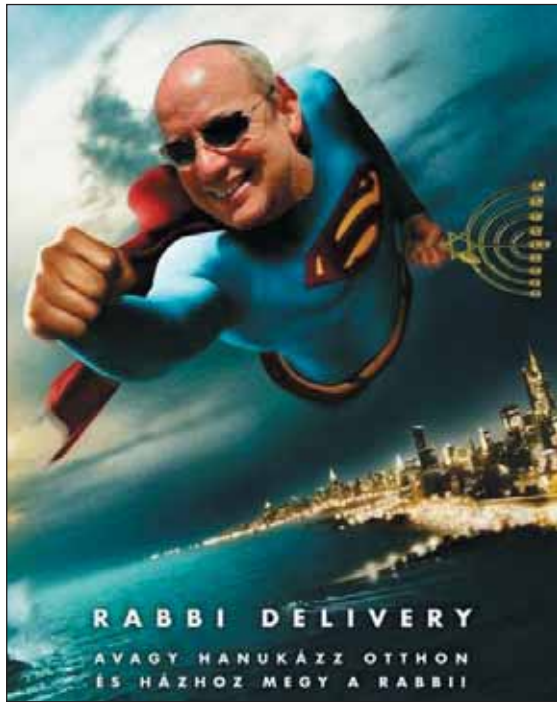
A Szuper Rabbi látogatásának feltétele: legalább 10 gyerek részvétele a gyújtáson!

Nem, nem kell, hogy testvérek legyenek. Hívjatok meg barátokat, rokonokat, így hamar összejön a 10 gyerek!

(És kérjük, ne mondjátok, hogy lesz 10 gyerek, de végül csak 6 tudott jönni... bocsi, tavalyi tapasztalat.)

ZSIDÓ OTTHON

A program célja – a gyerekek érdeklődésének felkeltésén kívül –, hogy minél több zsidó család otthon vagy baráti körben töltse az ünnepet. A gyerekek a zsidóságukat és az ün-

nep hangulatát otthon éljék meg, ne pedig különböző intézményekben, esetleg utcai gyújtásokon. Ehhez szeretnénk megadni minden segítséget, mert tudjuk, hogy sok szülő szá-

mára ez túl nagy feladat.

JELENTKEZÉS

Ha szeretnétek, hogy hozzátok is ellátogasson a Szuper Rabbi, akkor írjatok egy e-mailt az info@hille.hu címre. Írjátok meg, kik vagytok, hol laktok, és milyen korosztályú gyerekek lesznek nálatok (min. 10)!

Írjátok legalább 2 időpontot, ami alkalmas nektek a gyújtáshoz! Ha lehet, az egyik ne szombat este legyen, mert akkor nagyon sűrű a program, de azért nem lehetetlen.

A Szuper Rabbi minden családnál csak a gyújtás idejére marad, aztán repül is tovább!

Tavaly egészen Jeruzsálemig eljutott a Szuper Rabbi híre: Jpost Vajon idén meddig jut el?

Dávid király zsoltárai klezmerbe öltöztetve

Barbinek Péter
Garai Róbert
Hegedűs D. Géza
Kertész Péter
Lukács Sándor
Mihályi Győző
Tarján Péter
színművészek

Sabbathsong Klezmer Band
Kinnéret kamarakórus
Fekete László főkántor
Pásztor Barbara hárfaművész

2015. január 4. vasárnap 19 óra
Uránia Nemzeti Filmszínház

Jegyek: 2500–7500Ft Uránia pénztár tel.: 061-486 3414 infó: 0670-263 2059 www.jegy.hu

SPÁNN GÁBOR

Ulti

Az Új Élet olvasói előtt már nem titok, hogy korom előrehaladtával időről időre csökkennek – különösen a fizikai igénybevétel is jelentő – szenvedélyeim számai. Kijelentem, hogy ameddig meg tudom különböztetni a piros hetest a tök alsótól és a játék rendje szerinti idő előtt nem hullik ki kezemből a lap, az ulti – ez a tipikus hungarikum – mindig kedvenc időöltősemm maradt. Élő partim sajnos az utolsó 40 évben erősen megváltozott, úgy is mondhatnám, ha trendi akarok lenni, hogy HR-vonalon nagy nálunk a fluktuáció. Rólunk, zsidókról, néha pejoratívan, de a fél világ elismeri, hogy a könyv népe vagyunk; én megkockáztatom azt is, hogy legalább ennyire mondhatjuk magunkat „a játék népének” is. Tapasztalatlantól mondom ezt, hisz ha nem lakáson játszunk, hanem kártyaszobában vagy kávéházban, még az én erre érzéketlen tekintetem is nyugtázza, hogy a játékosok között „törpe kisebbségünk” túltreprezentált. Nagy változást hozott életem szórakozási szegmensében, hogy fiamnak köszönhetően néhány éve ultiszenvedélyemet az interneten is kiélhetem. Ő találta meg számomra azt a honlapot, ahol kinyílt előttem az online kártyajáték hatalmas világa. Nem dicsekszem, panaszkodom, amikor bevallom, hogy ez csak azért lehetséges – közismert számítógép-utálatom ellenére –, mert hozzáértő elsőszülöttem úgy állította be még Sztálin korában konstruált és gyártott komputeremet, hogy azon az internetre kattintva azonnal az ultijáték nyílik meg. Mivel élő, valódi partnerekkel jó, ha hetente egyszer van alkalmam játszani, így eladtam a lelkem az ördögnek. Fiam figyelmeztetett, hogy az online játéknak feltételei és szabályai vannak. Miután beírta helyettem a szükséges adatokat (fantázianév, játékos kora, neve és a cím, ahonnan játszik, végzettség és foglalkozás), megjegyezte, hogy ezt nem kell túl komolyan vennem. Ő csak tudja, hogy itt szinte senki nem ír igazat, de miután a rovatokat ki kell tölteni, én írhatnám magamról akár azt is, hogy 16 éves szőke nőnemű agysebész vagyok, a gép akkor is befo-

gad. Mivel 76 éve saját nevemen játszom egy igazán házárjátékot, az életet, itt is vállaltam a kockázatot. Viszont mint már első alkalommal kiderült, játékosársaim tudása ugyan nem határtalan, de az álnevek használatát illetően szinte parttalan. Játszottam én már Vlagyimir Iljics Leninnel, Napóleonnal, de kemény ellenfél volt Mókuscickány is. A minap egy ragyogó játékosra bukkantam, aki Ben Gurion néven ultizott, méghozzá kiválóan. Ezért arra vetemedtem, hogy élve a csetelés lehetőségével, megkérdeztem nem játszana-e velem élőben, esetleg a lakásunkon. Azt felelte, boldogan, ha erre jár, felugrik hozzám, amire sajnos egyhamar nem kerül sor, mert ő közel öt éve Stockholmban, egy angol pubban mosogat, és ha minden edény tiszta, akkor nyitja ki a laptopot ultizni. Ezután már csak azt kérdeztem meg, tudja-e, ki volt az, akinek a nevén ma játszik. Azt felelte természetesen, egy római gladiátor volt, aki azt hitte, ő a Jani, de a végén megszívatták. Több kérdésem nem volt. Legutóbb összefutottam Ábrahámmal és egy Hámánnal. Ekkor sem bírtam ki, hogy néhány átküzdött parti után ne kérdezzem meg, honnan játszanak, és miként jutottak a nevekhez. Naívan tettem fel a kérdést, ismerik-e névadóikat. Ekkor már kellemes meglepetés ért, mert bárki volt az Ábrahám, azt felelte, hogy az ő „ulti-keresztapja” a zsidók egyik ősatya volt, míg a Hámán nevű ellenfelem számomra meglepően annyit válaszolt: úgy tudom, Hámán az, akü a bibsik Hitlernél is jobban utálnak. Így vált az aznapi partim kártyaküzdelem mellett hittanórává is. Nők is sokan játsszák az ulti-t, és általában nemükhöz illő név alatt. Az egyik meglepően hibátlan női játékos, aki Szép Heléna néven ultizott, szintén megkérdeztem, nincs-e kedve találkozni velem élő játék okán. A hölgy nyilván úgy gondolta, itt valami flört indul, és válaszában azt írta, mondjam meg, ha randizni szeretnék vele. Furcsa dolog a személytelen képernyőnek szabadkozni, de megpróbáltam biztosítani, hogy szándékaim tisztességesek, és nem a szerelmére, csak a pénzére vágyom. Azt már nem mertem odairni neki, hogy amennyiben találkozik velem, ne tápláljon hiú reményeket, mert aki az általa légyottnak vélt kártyapartin megjelenik, nem Páris, hanem Menelaosz lesz.

SPINOZA SZÍNHÁZ

2014. december 15. hétfő 19 óra

Kacag a zsidó
zenés kabaré

Spán Gábor
humoros tárcáiból,
melyek a CD-ről
lemaradtak.

Sztárvendég:
Sabbathsong
klezmer band

Szeretettel meghívjuk

Ünnepi jótékonysági tűzzománc vásárra

Meghívó

december 14.
vasárnap
15:00

„A múlt üzenete” kiállítás lezárásaként
jótékonysági vásárt rendezünk
Szendrei Judit tűzzománcművész
kiállított és más alkotásaiból.

Helyszín: 1136 Budapest, Hegedűs Gyula u. 8.

A megvásárolt képekkel
Az Élet Menete Alapítvány
céljait is támogatja!

www.eletmenete.hu